

УДК 378.016:811.162.1]:316.722:005.336.2
DOI <https://doi.org/10.32782/bsps-2024.5.14>

КУЛЬТУРНІ КОМПОНЕНТИ У ВИВЧЕННІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЗБАГАЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ Й ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Олексій Павлюк

доктор філософії у галузі богослов'я,
старший викладач кафедри української мови
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
вул. Острозького, 32, м. Вінниця, Україна
orcid.org/0000-0002-9520-545X
e-mail: aleks.pawluk@gmail.com

Інна Завальнюк

доктор філологічних наук, професор
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
вул. Острозького, 32, м. Вінниця, Україна
orcid.org/0000-0002-3993-9555
e-mail: zavalniukinna@gmail.com

Валентина Богатько

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
вул. Острозького, 32, м. Вінниця, Україна
orcid.org/0000-0002-3634-9488
e-mail: bogatkovv@i.ua

Анотація. Польська навчальна література в закладах вищої освіти України є передумовою реалізації навчальної програми майбутніх філологів. Як і в кожній навчальній дисципліні, література курсу польської мови проходить свої етапи формування й розвитку. Культурні компоненти в таких посібниках залишаються невід'ємною і сталою частиною презентації й розуміння польської культури. У XXI столітті сучасні методики викладання іноземної мови приділяють особливу увагу соціокультурному складникові. Завдяки поєднанню процесу поглибленого вивчення культури (її особливостей) і пережитого своєрідного культурного досвіду, пов'язаного з буденністю польського життя, формується здатність розуміння міжкультурної комунікації.

Мета статті – на основі базової літератури з вивчення польської мови (*Krok po kroku 1–2, Hurra!!! Po Polsku 1, 2, 3, Z polskim w świat. Podręcznik do nauki języka polskiego jako obcego. Część 1–2*) виокремити елементи культури в навчальному процесі в закладі вищої освіти й охарактеризувати представлені культурні складники як елементи всебічного мовно-культурного формування майбутнього спеціаліста.

Методи. Основним методом дослідження був метод аналізу культурологічної тематики в навчальних матеріалах. Функціональний метод використано для систематизації культурних концептів. Також застосовано дискурс-аналіз вибраних культурних концептів і їх переклад.

Результати. Виокремлено групи культурних складників, які безпосередньо знаходимо в підручниках з польської мови. Охарактеризовано поняття з культурним контекстом, характерні для реалій суспільства Польщі. Виокремлено групи слів, що належать до польських культурних традицій і представників творення соціокультурного сьогодні. Визначено основні етапи знайомства й засвоєння культурного елементу відповідно до мовних компетенцій. Здійснено порівняльний аналіз посібників з вивчення польської мови щодо пропозиції культурного контексту.

Оригінальність. Низку підручників з польської мови 2010–2023 років видання на тему культурного складника ще ніхто не вивчав. Матеріал може слугувати основою для дослідження підручників поль-

ської мови й функціонального застосування текстів з елементами культури у формуванні міжкультурного мовознавця.

Ключові слова: польська мова, міжкультурна комунікація, культурний контекст, підручники для навчання польської мови, заклад вищої освіти, навчальний процес.

CULTURAL COMPONENTS IN LEARNING POLISH AT A HIGHER EDUCATION INSTITUTION: ENRICHING THE EDUCATIONAL PROCESS AND DEVELOPING INTERCULTURAL COMPETENCE

Oleksiy Pavlyuk

PhD in Theology,

Senior Lecturer at the Department of Ukrainian language

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University,

Ostrozko Str., 32, Vinnitsia, Ukraine

orcid.org/0000-0002-9520-545X

e-mail: aleks.pawluk@gmail.com

Inna Zavalniuk

Doctor of Philology, Professor,

Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University,

Ostrozko Str., 32, Vinnitsia, Ukraine

orcid.org/0000-0002-3993-9555

e-mail: zavalniukinna@gmail.com

Valentyna Bohatko

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Ukrainian language

Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University,

Ostrozko Str., 32, Vinnitsia, Ukraine

orcid.org/0000-0002-3634-9488

e-mail: bogatkovv@i.ua

Abstract. Polish educational literature in Ukrainian higher education institutions is a prerequisite for the implementation of the curriculum of future philologists. As in every discipline, the literature of the Polish language course goes through its own stages of formation and development. Cultural components in such textbooks remain an integral and sustainable part of the presentation and understanding of Polish culture. In the twenty-first century, modern methods of teaching a foreign language pay special attention to the socio-cultural component. By combining the process of in-depth study of culture (its peculiarities) and the unique cultural experience associated with everyday life in Poland, the ability to understand intercultural communication is formed.

The purpose of the article: based on the basic literature on learning Polish (*Krok po kroku 1–2, Hurra!!! Po Polsku 1, 2, 3, Z polskim w świat. Podręcznik do nauki języka polskiego jako obcego. Pp. 1–2*) to distinguish the elements of culture in the educational process in a higher education institution and to characterise the presented cultural components as elements of the comprehensive linguistic and cultural formation of a future specialist.

Methods. The main method of the study was the method of analysing cultural topics in educational materials. The functional method was used to systematise cultural concepts. The discourse analysis of selected cultural concepts and their translation were also applied.

Results. The groups of cultural components that are directly found in Polish language textbooks are identified. The concepts with a cultural context, characteristic of the realities of Polish society, are characterised. The groups of words belonging to Polish cultural traditions and representatives of the creation of the socio-cultural present are singled out. The main stages of acquaintance and mastering of the cultural element in accordance with the language competences are determined. A comparative analysis of Polish language teaching aids in terms of offering cultural context is carried out.

Originality. A number of Polish language textbooks published in 2010-2023 have not yet been studied on the topic of cultural component. The material can serve as a basis for the study of Polish language textbooks and the functional use of texts with cultural elements in the formation of an intercultural linguist.

Key words: Polish language, intercultural communication, cultural context, Polish language textbooks, higher education institution, educational process.

Навчальна література з польської мови в закладах вищої освіти України є необхідною умовою для реалізації навчальної програми майбутніх лінгвістів. Як і в будь-якій сфері, література для курсів польської мови проходить свої етапи становлення й розвитку. Культурологічний компонент таких підручників залишається невід'ємною та стійкою частиною знайомства й розуміння польської культури, а в сучасній методиці викладання іноземних мов XXI століття особливу увагу приділяють соціокультурному компоненту. Процес поглибленого вивчення культури (її особливостей) у поєднанні з унікальним культурним досвідом, пов'язаним із повсякденним польським життям, формує здатність до міжкультурної комунікації.

У пропонованій статті ми обговоримо посібники *Krok po kroku 1–2* [1; 2], *Hurra!!! Po Polsku 1, 2, 3* [3; 4; 5], *Z polskim w świat. Podręcznik do nauki języka polskiego jako obcego. Część 1–2* [6; 7], де зустрічаємо елементи польської культури в різних контекстах, що вказує на використання авторами соціокультурного змісту для вивчення польської мови. Особливістю цих підручників є те, що в них презентація польської культури як засобу вивчення мови набуває системного вигляду, а це свідчить про актуальність культурного контексту у вивченні іноземних мов.

Роль культури в навчальній літературі польської мови як іноземної розглядають польські автори: П. Гембал [8], В. Мьодунка [9], К. Станкевич та А. Журек [8–12]. Аналіз навчальних підручників, їхніх культурних аспектів є предметом розгляду зарубіжних філологів: К. Фершт-Пілат [13], У. Жидек-Беднарчук [14], Є. Ковалевського [15]. Серед українських філологів наукові розвідки здійснюють О. Павлюк [16] і Н. Подлевська [17], ґрунтовні методичні дослідження з вивчення польської мови в Україні виконані А. Кравчук [15]. Співвідношення вивчення мови й міжкультурної комунікації простежує В. Манакін [18].

В Україні викладання польської мови як іноземної ведеться за підручниками вітчизняних і зарубіжних авторів. Польські підручники структуровані відповідно до вікових особливостей учнів і цілей, які мають бути досягнуті тими, хто вивчає іноземну мову. Оцінюючи зміст і методичне забезпечення польських підручників, що викорис-

товують в Україні, можемо назвати найпопулярніші: *Hurra!!! Po Polsku 1, 2, 3, Z polskim w świat. Podręcznik do nauki języka polskiego jako obcego. Część 1–2*. Серії цих підручників призначені для дорослих і молоді, старшої за 16 років, і спрямовані на здобуття мовного рівня А1-В2 за міжнародними мовними стандартами. Серії цих посібників, маючи аудіо- й відеоконтенти, набули неабиякої популярності в Україні й за кордоном [15, с. 57]. Лексичний матеріал підручників викликає зацікавленість не лише студентів і вчителів польської мови, а й дослідників вивчення іноземних мов в Україні. Перші видання цих підручників отримали низку дослідників, які описують зміст вибраного посібника в ключі визначеної проблематики й ефективності використання. Науковці порушують питання про вміщений у цих посібниках тематичний лексичний матеріал і методику, що дасть змогу іноземцю сприйняти контекст культури як певний етап вивчення мови. Уміщений у посібниках польський культурний контекст як соціокультурний елемент указує на напрям і бажання авторів підручника сформувати в студентів здатність реалізовувати себе в ролі учасника міжкультурної комунікації.

У викладанні іноземної мови важливим є доступ до навчальних матеріалів з культурологічним змістом. Щоб викладачі були належним чином підготовлені до викладання культури країни, мову якої вивчають, окрім адекватного знання іноземної мови, вони повинні отримати дуже добре розуміння культури відповідної країни. З огляду на недослідженість культурного контексту серії представлених популярних підручників, метою статті є аналіз використання соціокультурного змісту посібників не лише в мовному ключі, а й у міжкультурній комунікації.

Для реалізації поставленої мети виконано такі завдання:

- виокремлено відповідний лексичний матеріал, уміщений у посібниках з польської мови;
 - здійснено його класифікацію й порівняльний аналіз;
 - охарактеризовано лексичний матеріал соціокультурного змісту в контексті вдосконалення мовно-культурних знань студентів.
- Знання польських звичаїв, традицій, різних форм поведінки, висловлювань, літератури, історії, музики, мистецтва, географії країни,

а також релігії є дуже важливим компонентом компетентності у викладанні польської мови. Високий рівень таких знань, безсумнівно, буде дуже корисним у міжкультурній комунікації, до якої також готуватиметься студент. Крім хорошого знання іноземної мови, для адекватної підготовки майбутніх учителів польської мови в Україні чи спеціалістів інших гуманітарних дисциплін, викладання польської культури надасть краще розуміння мови й культури цієї країни. Високий рівень мовно-культурологічних знань, безсумнівно, підвищить рівень міжкультурної комунікації здобувачів освіти.

Сучасні програмні підручники з навчання польської мови переважно укладені за програмами, де культура є складовою частиною вивчення польської мови. У навчальній програмі «Польська мова» у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського на факультеті філології й журналістики імені Михайла Стельмаха її обов'язковими складниками є елементи культури вивчення мови. Беручи за основу польські методичні матеріали, які впродовж багатьох років застосовують у середній і вищій освіті в Україні й за кордоном, є популярними навчально-методичними матеріалами на різних формах курсів польської мови, можемо визначити основні культурологічні мовні аспекти в освітньому процесі. Ураховуючи рівень А1, А2, В1, В2, розглянемо культурні елементи, уміщені в вищезгаданих посібниках у такому порядку:

1. Вітання й звернення, *savoir – vivre*.

2. Країнознавство, культурно-релігійний аспект і відомі поляки.

3. Польські свята й національна кухня.

4. Література й мистецтво.

1. Вітання й звернення, *savoir – vivre*

У підручниках з вивчення іноземних мов є традиційною тема вивчення правильних форм вітання й прощання. З нашого досвіду проведення практичних занять у закладі вищої освіти можемо з упевненістю зауважити, що студент після першого практичного заняття буде вміти вітатися й прощатися. Хоча польська мова є близькою за розумінням нам слов'янською мовою, але тут є деяка специфіка в привітанні впродовж дня. Отож, на початку дня українець привітається *Доброго ранку*, а в Польщі до самих сутінок говориться *Dzień dobry*

(Добрий день). Словосполучення *Доброго ранку* (*Dobrego poranku*) може функціонувати лише як прощання, у такому ж самому відмінку й значенні прощання можемо зустріти словосполучення *Доброго вечора* (*Dobrego wieczoru*), вітання ж буде звучати в називному відмінку – *Добрий вечір* (*Dobry wieczor*) [19]. Також однозначною формою вітання під час зустрічі, але лише особи старшої до молодшої, ієрархічно вищої до нижчої особи (викладача до студента, господаря до гостей) є слово *Witam* (Вітаю) [6, с. 17]. Але ніколи слово *Witam* не застосовується як привітання з чимось, наприклад, з отриманням диплому: тут виступає інше слово – *Gratuluje* (вітаю). Варто зауважити, що в програмних підручниках А1-2 на роз'яснення цих висловів не натрапляємо, тож залишається сподіватися на роз'яснення викладача, який зможе пояснити подібні лексичні «ляпсуси» в можливій міжкультурній комунікації на цьому мовному рівні. Пояснення багатьох культурних контекстів на початковому рівні викладачем-мовником дасть можливість студентам заповнити ті елементи культури й *savoir – vivre*, які іноді автор-поляк не передбачає на початковому рівні вивчення мови. У практиці навчання польської мови саме такі прості теми можуть спонукати студента відмовитися від викладача на користь самостійного вивчення польської мови, але з вищезгаданих прикладів можемо ствердити, що на перший погляд звичайні репліки, тотожні в певних ситуаціях українським, без знання культурного контексту можуть перешкодити в міжкультурному порозумінні.

2. Країнознавство, культурно-релігійний аспект і відомі поляки

З перших лекцій програмних підручників рівня А1 студент знайомиться з географією Польщі, головними містами, пам'ятниками архітектури й визначними історичними особами, які проживали чи вели свою діяльність у цих містах. Великі міста Польщі на всіх рівнях навчання польської мови описують з урахуванням пам'яток історично-архітектурного значення, що допомагає ввести до лексичного запасу студента нові лексеми, пов'язані з відповідною урбаністичною й культурною тематикою, наприклад, *klasztor* (монастир), *kościół* (коштел), *cerkiew* (церква), *synagoga* (синагога), *meczеть* (мечеть). Релігійна архітектура, поняття й значення

основних релігій у Польщі розкривають не лише в описі різдвяних чи пасхальних традицій у християнському (католицькому) аспекті, а й у спеціально визначених розділах під назвою *Традиції* чи *Релігія*. У текстах із релігійною лексикою студент зустрине термінологію, пов'язану з християнством (католицизм характерний для більшості поляків) і юдаїзмом, що є традиційною релігією для Польщі з малим відсотком її представників у цій країні. Якщо серія підручників *Hurra 1, 2, 3* знайомить студента з традиціями й релігійною лексикою в ширшому значенні, то *Krok po kroku* оминає релігійну тематику, зосереджуючись лише на традиціях поляків, де зрідка зустрічаємо релігійні елементи. Рівень B1-B2, який у навчальній програмі репрезентує підручник *Z polskim w świat. Część 1–2*, релігійну термінологію зосереджує лише в лекції 17 під назвою *Świeta, uroczystosci i obyczaje*. Варто пам'ятати, що культурний код святкування поляками більшості календарних свят (офіційно вихідних) пов'язаний із пошаною до католицьких релігійних свят (Великдень, Божого Тіла й Крові, Внебовзяття, Усіх святих, Різдво тощо), про представників інших релігійних напрямів, які проживають у Польщі, згадують лише в посібнику *Hurra 3 (рівень B1)*. Розділ цього посібника під назвою *W co wierzymy* (У що віримо) повністю присвячений релігійній тематиці: поняття релігії, тексти з релігійної преси й радіоподкасту, фрагмент телевізійного фільму на тему релігії, релігійні поняття й значення. Також у підручнику студентам пропонують написати короткі тематичні есе на релігійну тематику. Спостерігаючи за освоєнням матеріалу студентами з України, можемо зауважити, що вони відкривають для себе не тільки нові релігійні поняття польською мовою, а й загалом збагачуються релігієзнавчими знаннями, де також функціонують універсальні за значенням і близькі за вимовою слова: *синагога-synagoga*, *буддизм-buddyzm*, *менора-menora*, *пін-поп* тощо [5, с. 180–187]. Викладачеві потрібно також урахувати лексичний матеріал, пов'язаний із релігійними поняттями, оскільки до цього етапу вивчення польської мови така термінологія не з'являлася в жодних дидактичних матеріалах [2, с. 28].

Визначні особи в текстах програмних підручників – це в основному нобелівські

лауреати, письменники, спортсмени, тобто особи, котрі жили чи живуть у XX–XXI століттях на території Польщі. Окрім перших нобелівських лауреатів, наприклад, Марії Склодовської-Кюрі, зустрінемо біографії письменників Хенрика Сенкевича, Владислава Реймонта, Чеслава Мілоша, Віслави Шимборської й нобелівського лауреата премії миру Леха Валенси. Щодо останнього, котрий був президентом Польщі й до цього часу проживає в цій країні, то згадки про нього є в усіх згаданих програмних підручниках з польської мови. Найменше інформації про визначних поляків ми зустрінемо в серії підручників *Krok po kroku*, найбільше інформації містить серія підручників *Hurra po polsku 1, 2, 3*. Підручник *Z polskim w świat. Część 1–2*, окрім згадок про творців польської культури, містить приклади їхньої творчості: кожна лекція підручника розпочинається з обговорення тематичної картини відповідного художника, також уміщені фрагменти творів відомих польських письменників, покликання на музичні хіти класиків польської музики.

Інформацію про людей спорту, кіномистецтва й музики знаходимо лише в підручниках *Hurra po polsku 1, 2, 3* і *Z polskim w świat. Część 1–2*. Короткі біографічні нотатки дають читачеві загальну інформацію про вибрану особу, збагачуючи інформацією про значущих людей польської культури й суспільства.

3. Польські свята й національна кухня

Кожна країна має календар своїх свят, який складається з національних (історичних) і релігійних. Як і в Україні, польські державні свята зазначені червоним кольором та офіційно є вихідними. Характер релігійних свят часом переростає в традиційні, родинні свята, де більше уваги приділяють традиції в кожній родині. Найбільш знані традиційні свята в польській культурі – це *Різдво* (25–26 грудня – вихідні), *Великдень* (вихідний також понеділок після Великодня), *Свято всіх святих* (1 листопада) і 2 листопада – *Спомин усіх померлих*, хоча офіційно вихідного немає. У вищезгаданих програмних підручниках культурний аспект опису святкових традицій міститься в окремих розділах або частинах розділу. На рівні A1 студент пізнає з розділу *Wszystkiego najlepszego* (Усього найкращого), як святкують у Польщі Великдень і різдвяні свята [3, с. 166–168], як

виглядає молодіжна народна традиція ворожіння на Андрія [1, с. 111]. На рівні А2 через діалогічні тести в сучасних реаліях студент пізнає символіку й лексику, значення й традиції поминальних днів – *Zaduszki* [2, с. 92–94], релігійно-родинних свят, які є важливими для християн і євреїв у Польщі (*Різдво, Великдень, Йом Кітур, церемонія церковного шлюбу, святкування Шабату* тощо) [4, с. 140–148]. Важливим елементом культури на цих заходах є *savoir – vivre*, тобто поведінка й форми звернення з нагоди родинного, релігійного свята, народження дитини, шлюбу чи смерті особи [4, с. 149].

Польська традиційна їжа або страви національної кухні є елементом культурної спадщини польського народу, тож у програмних підручниках зустрічаємо не тільки назви страв – *bigos, oscypek* (бігос, осципек), а й рецепти їхнього приготування чи регіони особливої популярності їх [1, с. 117; 2, с. 102]. З повним переліком національних страв і пов'язаних із ними традицій студент ознайомиться в безпосередньому описі традицій і свят, де національні страви на святковому столі будуть невідкличним елементом свята і традиції [6, с. 175; 7, с. 172–177].

4. Література й мистецтво як невід'ємний елемент міжкультурної комунікації

Початковий рівень вивчення польської мови в презентаційних посібниках фактично не містить класичних літературних текстів чи обговорення мистецтва. Студент на цьому рівні не готовий своїми знаннями відтворити або повноцінно відреагувати польською мовою на мистецькі твори. Єжи Ковалевський бачить таку культурну підготовку на рівні А1 в іншому форматі, наприклад, алфавіт можна співати під мелодію полонезу, а світ описувати на прикладі польських картин [15, с. 75]. Тексти класичних творів, описи культурних заходів ми зустрінемо безпосередньо на рівні вивчення польської мови В1 під темою *Kultura* (Культура) [5, с. 168–179]. Розширює горизонт культурних знань у процесі вивчення польської мови підручник рівня В1-В2 – *Z polskim w świat. Podręcznik do nauki języka polskiego jako obcego. Część 1–2*. Кожна лекція супроводжується репродукцією польського художника та вправами з польської

фразеології. У посібнику автори пропонують обговорення цих картин і різноманітні завдання на виконання вправ з фразеологічними зв'язками.

У виконанні таких завдань автори дидактичних матеріалів рівня польської мови В і С убачають сприйняття матеріалу культури через свою реакцію й відтворення, що дасть можливість пережиття культурного досвіду. У методиці, що базується на мовних завданнях з елементами культури, наступним кроком буде поєднання культурологічного методу з методикою вправ і завдань, щоб систематично навчати мови через виконання культурологічних завдань, адже такий підхід до виконання мовних завдань, де ще залучена музика, рух (наприклад, танець), спів, образ, жести й звуки, дає можливість учням із різним рівнем володіння польською мовою долучитися до культури, переживаючи цей досвід у мовній групі [15, с. 82]. Пережиття емоцій від досвіду культури в спільноті – це також форма культурного контакту, тож заняття польської мови перетворюється на культурну зустріч, під час якої формується особистість, здатна взяти участь у міжкультурному діалозі на високому рівні.

Отже, проаналізувавши мовний матеріал серії підручників *Krok po kroku 1–2, Hurra!!! Po Polsku 1, 2, 3, Z polskim w świat. Podręcznik do nauki języka polskiego jako obcego. Część 1–2*, можемо стверджувати про наявність щонайменше чотирьох соціокультурних лексичних груп. Кожна група має специфічну культурну тематику, але не в кожному з представлених підручників використано приклади культурних особливостей, зібраних у цих групах.

Зауважимо, отже, що деякі посібники мають досить малу кількість прикладів культурного значення, оминаючи деякі культурні контексти. Разом із тим матеріали з культури в підручниках для навчання польської мови спонукають до подальших розвідок та аналізу лексики міжкультурного порозуміння. Опрацьований матеріал дасть можливість краще приготуватися викладачеві іноземної мови, щоб передати об'ємні мовні культурні основи здобувачеві фаху лінгвіста й міжкультурного медіатора.

ЛІТЕРАТУРА

1. Polski, Krok Po Kroku: Poziom 1. Podręcznik studenta / I. Stempek i in. Kraków : Glossa, 2010. 178 s.
2. Polski, Krok Po Kroku: Poziom 2. Podręcznik studenta. / I. Stempek i in. Kraków : Glossa, 2012. 160 s.
3. Malolepsza M., Szymkiewicz A. Hurra!!! Po Polsku 1. Podręcznik studenta. Kraków : Prolog, 2020. 192 s.
4. Dixon A., Jasińska A. Hurra!!! Po Polsku 2. Podręcznik studenta. Kraków : Prolog, 2020. 192 s.
5. Hurra!!! Po Polsku 3. Podręcznik studenta / A. Dixon i in. Kraków : Prolog, 2021. 206 s.
6. Ciesielska-Musameh R., Guziuk-Świca B., Przechodzka G. Z polskim w świat. Podręcznik do nauki języka polskiego jako obcego. Część 1. wyd. 2. Lublin : UMCS, 2016. 278 s.
7. Ciesielska-Musameh R., Guziuk-Świca B., Przechodzka G. Z polskim w świat. Podręcznik do nauki języka polskiego jako obcego. Część 2. Lublin : UMCS, 2019. 348 s.
8. Gębal P.E. Dydaktyka kultury polskiej w kształceniu językowym cudzoziemców. Podejście porównawcze. Kraków : Universitatis, 2010. 232 s.
9. Gębal P.E., Miodunka W. Dydaktyka i metodyka nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego. Warszawa : PWN, 2023. 454 s.
10. Stankiewicz K., Żurek A. Obraz Polki/Polaka w serii podręczników do nauczania języka polskiego jako obcego Hurra!!! Po polsku. *Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*. 2010. № 17. S. 495–505.
11. Stankiewicz K., Żurek A. Treści (inter)kulturowe w programach do nauczania języka polskiego jako obcego. *Język a komunikacja 25. Słowo w dialogu międzykulturowym* / red. : M. Jodłowiec, W. Chłopicki. Kraków, 2010. S. 375–383.
12. Stankiewicz K., Żurek A. Międzykulturowe uczenie się na kursie języka polskiego jako obcego. *Język, Komunikacja, Informacja*. 2011. № 6. S. 187–194.
13. Ferszt-Piłat K. Kompetencje międzykulturowe w edukacji dorosłych. Przypadek podręczników do nauki języka polskiego dla cudzoziemców. *Journal of modern science*. 2015. T. 2. № 25. S. 395–410.
14. Żydek-Bednarczyk U. Kompetencja międzykulturowa w nauczaniu języka polskiego jako obcego. *Postscriptum Polonistyczne*. 2012. T. 2. № 10. S. 19–30.
15. Кравчук А., Ковалевський Є. Методика викладання польської мови. Мова і культура в полоністичній дидактиці в Україні. Київ : Інкос, 2017. 324 с.
16. Павлюк О. Функціональні аспекти релігійної лексики в навчальних посібниках польської мови (Hurra!!! Po polsku 1, 2, 3). *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія «Філологія (мовознавство)»* : збірник наукових праць. 2023. № 36. С. 21–29.
17. Подлевська Н. Мовно-комунікативні особливості функціонування етикетних форм в українській та польській мовах. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2020. № 20. С. 33–40.
18. Манакін В. Мова і міжкультурна комунікація : навчальний посібник. Київ : Акад., 2012. 288 с.
19. Kita M. Dzień dobry! Dlaczego rano witamy się mówiąc dzień dobry, a nie np. ranek dobry? *Witamy w poradni językowej*. URL: http://www.poradniajezykowa.us.edu.pl/baza_archiwum.php?TEMAT=Rne (data dostępu: 22.04.2024).

REFERENCES

1. Stempek, I., Stelmach, A., Szymkiewicz, A., Dawidek, S., & School, G. P. L. (2010). *Polski, Krok Po Kroku: Poziom 1. Podręcznik studenta*. polish-courses.com.
2. Stempek, A.S. I. (2012). *Polski, Krok Po Kroku: Poziom 2. Podręcznik studenta*. Polish-courses.
3. Malolepsza, M., & Szymkiewicz, A. (2020). *Hurra!!! Po Polsku 1. Podręcznik studenta*. Prolog.
4. Dixon, A., & Jasińska, A. (2020). *Hurra!!! Po Polsku 2. Podręcznik studenta*. Prolog.
5. Dixon, A., Jasińska, A., Malolepsza, M., & Szymkiewicz, A. (2021). *Hurra!!! Po Polsku 3. Podręcznik studenta*. Prolog.
6. Ciesielska-Musameh, R., Guziuk-Świca, B., & Przechodzka, G. (2016). *Z polskim w świat. Podręcznik do nauki języka polskiego jako obcego. Część 1*. UMCS.
7. Ciesielska-Musameh, R., Guziuk-Świca, B., & Przechodzka, G. (2019). *Z polskim w świat. Podręcznik do nauki języka polskiego jako obcego. Część 2*. UMCS.
8. Gębal, P.E. (2010). *Dydaktyka kultury polskiej w kształceniu językowym cudzoziemców. Podejście porównawcze*. Universitatis.
9. Gębal, P.E., & Miodunka, W. (2023). *Dydaktyka i metodyka nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego*. PWN.
10. Stankiewicz, K., & Żurek, A. (2010a). Obraz Polki/Polaka w serii podręczników do nauczania języka polskiego jako obcego Hurra!!! Po polsku. *Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*. (17), 495–505.

11. Stankiewicz, K., & Żurek, A. (2010 b). Treści (inter)kulturowe w programach do nauczania języka polskiego jako obcego. Y M. Jodłowiec & W. Chłopicki (Ed.), *Język a komunikacja 25. Słowo w dialogu międzykulturowym* (p. 375–383). Tertium.
12. Stankiewicz, K., & Żurek, A. (2011). Międzykulturowe uczenie się na kursie języka polskiego jako obcego. *Język, Komunikacja, Informacja*, (6), 187–194.
13. Ferszt-Piłat, K. (2015). Kompetencje międzykulturowe w edukacji dorosłych. Przypadek podręczników do nauki języka polskiego dla cudzoziemców. *Journal of modern science*, 2 (25), 395–410.
14. Żydek-Bednarczuk, U. (2012). Kompetencja międzykulturowa w nauczaniu języka polskiego jako obcego. *Postscriptum Polonistyczne*, 2 (10), 19–30.
15. Kravchuk, A., & Kovalevsky, E. (2017). Metodyka vykladannia polskoi movy. Mova i kultura v polonistychnii dydaktytsi v Ukraini [Methods of teaching Polish language. Language and Culture in Polonistic Didactics in Ukraine]. Kyiv: Inkos, 324 s.
16. Pavlyuk, O. (2023). Funktsionalni aspekty relihiinoi leksyky v navchalnykh posibnykakh polskoi movy (Hurra!!! Po polsku 1, 2, 3) [Functional aspects of religious vocabulary in polish language textbooks (Hurra!!! Po polsku 1,2,3)]. *Scientific Notes of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University. Series: Philology (linguistics): collection of scientific papers*. (36), 21–29.
17. Podlevska, N. (2020). Movno-komunikatyvni osoblyvosti funktsionuvannia etyketnykh form v ukrainskii ta polskii movakh [Linguistic and communicative features of the functioning of etiquette forms in Ukrainian and Polish]. *Topical issues of philology and translation studies*, (20), 33–40.
18. Manakin, V. (2012). Mova i mizhkulturna komunikatsiia: navch. posib [Language and intercultural communication: navch. posib]. Academy. 288 s
19. Kita, M. (2015, 21 october). Dzień dobry! Dlaczego rano witamy się mówiąc dzień dobry, a nie np. ranek dobry? *Witamy w PORADNI JĘZYKOWEJ*. http://www.poradniajezykowa.us.edu.pl/baza_archiwum.php?TEMAT=Rne.